Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

21 май 2015 година*

„Съдебно сътрудничество по граждански дела — Съдебна компетентност и изпълнение на съдебни решения по граждански и търговски дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Член 23 — Споразумение за предоставяне на компетентност — Изисквания за форма — Общуване по електронен път, осигуряващо траен запис на споразумението — Понятие — Общи търговски условия, които могат да бъдат прочетени и разпечатани, след като бъдат отворени в нов прозорец чрез електронна препратка — Техника на т.нар. „съгласие чрез кликване“

По дело C-322/14

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Landgericht Krefeld (Германия) с акт от 5 юни 2014 г., постъпил в Съда на 4 юли 2014 г., в рамките на производство по дело

Jaouad El Majdoub

срещу

CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: M. Ilešič, председател на състава, A. Ó Caoimh, C. Toader (докладчик), E. Jarašiūnas и C. G. Fernlund, съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за германското правителство, от T. Henze и J. Kemper, в качеството на представители,

— за Европейската комисия, от A.-M. Rouchaud-Joët и W. Bogensberger, в качеството на представители,

— за швейцарското правителство, от M. Jametti, в качеството на представител,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

* Език на производството: немски.

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 23, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74, наричан по-нататък „Регламент Брюксел I“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н El Majdoub, търговец на автомобили, и CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH по повод на закупения от ищеца в главното производство автомобил чрез уебсайта на това дружество.

Правна уредба

3 Член 17, първа алинея от Конвенцията относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела, подписана в Брюксел на 27 септември 1968 г. (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3), изменена с последващите конвенции за присъединяването към нея на новите държави членки (наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“), гласи:

„Ако една или повече от страните имат местоживеене в договаряща държава и се споразумеят, че съд на договаряща държава или съдилищата на такава държава са компетентни да уредят всеки спор, който е възникнал или може да възникне във връзка с конкретно правоотношение, този съд или съдилища имат изключителна компетентност. Споразумението за избор на съд се сключва:

а) писмено или за него се съставят писмени доказателства, или

б) във форма, която съответства на практиката, установена между страните, или

в) в международната търговия — във форма в съответствие с практиката, която страните познават или е трябвало да познават и която в тази търговска дейност е широко известна и редовно се съблюдава от страните по договори от вида, за които става дума в съответната търговска дейност“.

4 Съгласно съображение 2 от Регламент Брюксел I същият има за цел да уеднакви правилата във връзка със споровете за подсъдност при граждански и търговски дела и да опрости формалностите с оглед на бързото и опростено признаване и изпълнение на съдебните решения на държавите членки, обвързани по този регламент.

5 Съображения 11 и 12 от този регламент, които показват отношението между отделните правила за компетентност и тяхната цел, гласят следното:

„(11) Правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника и винаги трябва да е налице на това основание, освен в няколко ясно определени ситуации, когато основанието на спора или автономията на страните изисква или предполага различен свързващ фактор. Местоживеенето на [юридическите лица] трябва да се определи автономно, така че общите правила да се направят по-прозрачни и да се избегнат конфликти на юрисдикции.

(12) Наред с местоживеенето на ответника трябва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и [правния спор] или с оглед да се улесни доброто упражняване на правосъдие“.

6 В съображение 19 от споменатия регламент се посочва, че е нужно да се гарантира приемственост между него и Брюкселската конвенция.

7 В член 2, параграф 1 от Регламент Брюксел I е закрепен принципът, че исковете срещу лицата, които имат местоживеене в държава членка, независимо от гражданството на тези лица, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка.

8 Член 3, параграф 1 от този регламент е част от глава II от същия и предвижда:

„Срещу лица, които имат местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани искове в съдилищата на друга държава членка само при съблюдаване на правилата, установени в раздели 2—7 от настоящата глава“.

9 Посочената глава II съдържа раздел 7, озаглавен „Пророгация на компетентност“. Член 23, намиращ се в този раздел, предвижда в параграфи 1 и 2:

„1. Ако страните, една или повече от които имат местоживеене в държава членка, са се договорили, че съд или съдилищата на държава членка са компетентни за разрешаване на всякакви спорове, които са възникнали или които могат да възникнат във връзка с определено правоотношение, този съд или тези съдилища имат компетентност. Тази компетентност е изключителна, освен ако страните са уговорили друго. Споразумението за предоставяне на компетентност се сключва:

а) писмено или устно, потвърдено с писмени доказателства; или

б) във форма, която е съобразена с практиките, които страните са установили помежду си; или

в) в международната търговия, във форма, която е съобразена с обичая, който страните познават или е трябвало да познават и който в тази търговска дейност е широко известен на страните и редовно се съблюдава от страните по договори от вида, приложим в конкретната търговска дейност.

2. Всяко общуване по електронен път, което осигурява траен запис на споразумението, е равностойно на „писмена форма“.

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

10 Ищецът в главното производство, установен в Кьолн (Германия) търговец на автомобили, купува на уебсайта на ответника в главното производство, който има седалище в Амберг (Германия), електромобил на много изгодна цена. Покупката обаче е анулирана от страна на продавача, тъй като била установена повреда на превозното средство при подготовката му за транспортиране до купувача.

11 Като смята, че това е само претекст, за да се анулира тази покупка, която била неизгодна за продавача поради ниската покупна цена, ищецът в главното производство предявява иск пред Landgericht Krefeld [областен съд, Крефелд]. Той иска от съда да задължи продавача да прехвърли собствеността върху посоченото превозно средство.

12 Ищецът в главното производство твърди, че негов съдоговорител е ответникът в главното производство, установен в Германия, а не дружеството майка на същия, установено в Белгия, и че следователно компетентна да разгледа делото е запитващата юрисдикция.

13 Обратно, ответникът в главното производство поддържа, че в случая германските съдилища не са компетентни. Член 7 от общите търговски условия за сделки по интернет, достъпни на уебсайта на това дружество, съдържали споразумение, предоставящо компетентност на съд в Льовен (Белгия). Освен това той изтъква, че няма качеството на съдоговорител на ищеца в главното производство, тъй като такова качество има неговото дружество майка. Ищецът в главното производство не можел да не знае това, тъй като, от една страна, поискал от белгийското дружество майка да издаде фактура без данък върху добавената стойност и такава му е била издадена с данните на това дружество и от друга страна, платил цената на въпросния автомобил по белгийска сметка.

14 Без да оспорва този начин на плащане, ищецът в главното производство все пак смята, че включването на предвиденото в този член 7 споразумение за предоставяне на компетентност в договора за покупко-продажба не било действително, защото не била спазена писмената форма, изисквана от член 23, параграф 1, буква а) от Регламент Брюксел I. Той поддържа, че интернет страница на ответника в главното производство, съдържаща общите му търговски условия, не се отваря автоматично при регистрирането и при конкретните продажби. Напротив, трябвало да кликне с мишката върху едно поле, до което имало отбелязване „Натиснете тук, за да отворите в нов прозорец общите условия за доставка и плащане“ (т.нар „съгласие чрез кликване“, „click-wrapping“). Изискванията на член 23, параграф 2 от Регламент Брюксел I обаче се смятали за изпълнени само ако прозорецът с тези общи условия се отваря автоматично. Освен това споразумението за предоставяне на компетентност било недействително и защото било неочаквано и произволно.

15 Запитващата юрисдикция иска да знае дали техниката на т.нар. „съгласие чрез кликване“, при която купувачът получава достъп до намиращите се на уебсайта общи търговски условия, като кликва върху отваряща прозорец хипервръзка, отговаря на изискванията по член 23, параграф 2 от Регламент Брюксел I. Доколкото тези условия могат да бъдат запаметени и разпечатани отделно, тази юрисдикция се пита дали подобна техника може да се счита за общуване по електронен път, осигуряващо траен запис на договора за покупко-продажба, и следователно за равностойна на писмена форма по смисъла на тази разпоредба. Всъщност, ако това е така, споразумението, предоставящо компетентност на белгийски съд, би било действително и Landgericht Krefeld не би бил компетентен да разгледа спора.

16 Освен това тази юрисдикция смята, че съдоговорител на ищеца в главното производство е установеното в Германия дружество, а не белгийското дружество майка на същото. Затова счита, че без споразумение за предоставяне на компетентност искът за прехвърляне на собственост, с който е сезирана, трябва да бъде разгледан в Германия. Същевременно този ищец не можел да смята споразумението за неочаквано, тъй като е бил наясно с международния елемент на извършената от него покупка и е поискал да бъде издадена международна фактура, съдържаща данните на посоченото дружество майка.

17 Запитващата юрисдикция счита, че член 23, параграф 2 от Регламент Брюксел I не изисква споразумението за предоставяне на компетентност действително да е било запаметено или разпечатано от някой от съдоговорителите. Според нея единственото условие, което поставя тази разпоредба, е да е „възможно“ да се осигури траен запис на това споразумение. В този смисъл общуването по електронен път трябвало да осигури подобен траен запис, за да е в съответствие с изискванията по този член 23, параграф 2.

18 Запитващата юрисдикция е на мнение, че техниката на т.нар. „съгласие чрез кликване“, предмет на висящия пред нея спор, дава възможност както да се разпечатат, така и да се запаметят общите условия, съдържащи споразумението за предоставяне на компетентност, доколкото текстът на тези общи условия се отваря в отделна страница след „кликване“ и може да бъде разпечатан или запаметен от съдоговорителите. В това отношение било без значение дали прозорецът, съдържащ посочените условия, се отваря, или не автоматично.

19 При тези обстоятелства Landgericht Krefeld решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Отговаря ли техниката на т.нар. „съгласие чрез кликване“ („click-wrapping“) на изискванията при общуването по електронен път по смисъла на член 23, параграф 2 от Регламент [Брюксел I]?“.

По преюдициалния въпрос

20 С преюдициалния си въпрос запитващата юрисдикция по същество пита дали член 23, параграф 2 от Регламент Брюксел I трябва да се тълкува в смисъл, че техниката на т.нар. „съгласие чрез кликване“ с общите условия на сключен по електронен път договор за покупко-продажба като този по главното производство, които съдържат споразумение за предоставяне на компетентност, представлява общуване по електронен път, осигуряващо траен запис на това споразумение, по смисъла на тази разпоредба.

21 Видно от акта за преюдициално запитване, основното сред обстоятелствата в случая по главното производство е това, че преди да извърши покупката, евентуалният купувач трябва изрично да се съгласи, чрез отметка в съответната кутийка, с общите търговски условия на продавача. Това действие обаче не води автоматично до отварянето на документа, съдържащ общите условия на продавача, а е нужно допълнително кликване върху предвидена за целта хипервръзка.

22 В случая по главното производство е безспорно, че въпросните общи условия съдържат споразумение, което за спорове като този по главното производство предоставя компетентност на съд в Льовен. Ищецът в главното производство обаче е на мнение, че техниката на т.нар. „съгласие чрез кликване“ с общите условия не отговаря на изискванията по член 23, параграф 2 от Регламент Брюксел I, доколкото прозорецът, съдържащ тези условия, не се отваря автоматично при регистрирането в уебсайта, нито при конкретната сделка. Ето защо това споразумение за предоставяне на компетентност не би могло да му бъде противопоставено.

23 Поради това следва да се прецени дали при подобни обстоятелства действителността на клауза за предоставяне на компетентност, съдържаща се в сключен по електронен път договор по смисъла на член 23, параграф 2 от Регламент Брюксел I, може да бъде поставена под съмнение, когато се използва техниката на т.нар. „съгласие чрез кликване“.

24 В това отношение като начало следва да се припомни, че съгласно текста на член 23, параграф 1 от Регламент Брюксел I компетентността на съд или съдилища на държава членка, уговорена от съдоговорителите в споразумение за предоставяне на компетентност, е по правило изключителна. За да бъде действително, това споразумение трябва да е сключено или писмено, или устно и потвърдено с писмени доказателства, или пък във форма, съобразена с практиките, които страните са установили помежду си, а в международната търговия — с обичая, който страните познават или е трябвало да познават. Съгласно параграф 2 на този член „всяко общуване по електронен път, което осигурява траен запис на споразумението, е равностойно на „писмена форма“.

25 Следва да се отбележи, че определените в разпоредбите на член 23 от Регламент Брюксел I условия трябва да се тълкуват стеснително, доколкото тези разпоредби изключват както компетентността на съда по местоживеенето на ответника, произтичаща от провъзгласения в член 2 общ принцип, така и специалната компетентност по членове 5—7 (вж. по аналогия решение MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, т. 14 и цитираната съдебна практика).

26 На първо място, член 23, параграф 1 от Регламент Брюксел I ясно посочва, че неговото приложно поле се ограничава до случаите, в които страните „са се договорили“ за компетентния съд. Видно от съображение 11 от този регламент, именно това съвпадение на волите между страните оправдава даденото предимство, в името на принципа на автономия на волята, на избора на съд, различен от този, който евентуално би бил компетентен по силата на посочения регламент (решение Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, т. 26).

27 В това отношение следва да се припомни, че доколкото Регламент Брюксел I заменя в отношенията между държавите членки Брюкселската конвенция, даденото от Съда тълкуване на разпоредбите на посочената конвенция важи и за разпоредбите на този регламент, когато разпоредбите на тези актове могат да се квалифицират като еквивалентни (вж. по-конкретно решение Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, т. 18).

28 Такъв е случаят, що се отнася до член 17, първа алинея от споменатата конвенция и член 23, параграф 1 от Регламент Брюксел I, текстът на които е почти идентичен (решение Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, т. 19).

29 Съдът всъщност вече е приел във връзка с член 17, първа алинея от Брюкселската конвенция, че като обвързва действителността на клаузата за предоставяне на компетентност със съществуването на „споразумение“ между страните, тази разпоредба налага на сезирания съд задължението да прецени, на първо място, дали клаузата, от която черпи компетентността си, действително е била предмет на съгласие между страните, което трябва да е изразено ясно и точно, и че целта на изискванията за форма по посочения член е да се осигури, че действително е постигнато съгласие (вж. решение MSG, C-106/95, EU:C:1997:70, т. 15 и цитираната съдебна практика).

30 Следователно подобно на преследваната с член 17, първа алинея от Брюкселската конвенция цел, действително изразеното съгласие от страна на заинтересуваните страни е една от целите на член 23, параграф 1 от Регламент Брюксел I (вж. решение Refcomp, C-543/10, EU:C:2013:62, т. 28 и цитираната съдебна практика).

31 В случая, видно от акта за преюдициално запитване, купувачът в главното производство изрично се е съгласил с въпросните общи условия, като е направил отметка в съответната кутийка на уебсайта на продавача.

32 На второ място, съгласно член 23, параграф 2 от Регламент Брюксел I, който е нова разпоредба спрямо член 17 от Брюкселската конвенция и е добавен, за да се отчете развитието на нови съобщителни технологии, действителността на споразумение за предоставяне на компетентност като това по главното производство може да зависи и от възможността му да бъде трайно записано.

33 В това отношение при граматическо тълкуване на тази разпоредба се вижда, че тя изисква да е „възможно“ да се осигури траен запис на споразумението за предоставяне на компетентност, без значение дали купувачът действително е записал трайно текста на общите условия, преди да направи отметка в съответната кутийка, че е съгласен с тези условия, или пък след това.

34 Освен това от обяснителния доклад на професор Pocar във връзка с Конвенцията относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, подписана в Лугано на 30 октомври 2007 г. (ОВ C 319, 2009 г., стр. 1, т. 109), ясно личи, че за да се провери дали е спазено формалното изискване на тази разпоредба, „следва да се установи дали е възможно да се осигури траен запис на общуването по електронен път чрез разпечатването или съхраняването му върху лентов или дисков носител или по друг начин“ и че това е така „дори и когато този траен запис не е наличен“, поради което „следата не се изисква като условие за формалната действителност или съществуване на клаузата“.

35 Този извод се потвърждава и при историческо и телеологическо тълкуване на член 23, параграф 2 от Регламент Брюксел I. Всъщност съгласно мотивите към предложението за регламент (ЕО) на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, представено от Комисията на 14 юли 1999 г. в Брюксел (COM(1999) 348 окончателен) целта на тази разпоредба е изискването за „писмено“ споразумение или за устно споразумение, потвърдено „писмено“, да не поставя под съмнение действителността на клауза за избор на съд, която не е уговорена в писмена форма, но чието съдържание е достъпно на екран.

36 Следователно целта на тази разпоредба е да приравни някои форми на електронно общуване на писмената форма, за да се опрости сключването на договори по електронен път, тъй като съответната информация се предава и когато е достъпна на екран. За да дава електронното общуване същите гаранции, по-конкретно с оглед на доказването, достатъчно е да е „възможно“ информацията да бъде запаметена и разпечатана преди сключването на договора.

37 Тълкувайки член 5, параграф 1 от Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 1997 година относно защитата на потребителя по отношение на договорите от разстояние (ОВ L 144, стр. 19; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 4, стр. 160), съгласно който потребителят трябва да „получи“ определена информация „писмено“ или „чрез друг[…] траен носител“, Съдът действително приема в точка 51 от решение Content Services (C-49/11, EU:C:2012:419), че търговска практика, която се състои в предоставяне на информация само чрез хипервръзка на уебсайта, не изпълнява изискванията на посочената разпоредба, след като тази информация нито е „предоставена“ от съответното предприятие, нито е „получена“ от потребителя по смисъла на същата тази разпоредба и след като такъв уебсайт не може се смята за „траен носител“ по смисъла на посочения член 5, параграф 1.

38 Все пак следва да се отбележи, че това тълкуване не може да бъде отнесено към член 23, параграф 2 от Регламент Брюксел I, тъй като както текстът на член 5, параграф 1 от Директива 97/7, който изрично изисква информацията да бъде предадена на потребителите чрез траен носител, така и целта на тази разпоредба, а именно защита на потребителите, се различават от тези на член 23, параграф 2.

39 В главното производство не се оспорва, че техниката на т.нар. „съгласие чрез кликване“ прави възможно запаметяването и разпечатването на текста на въпросните общи условия преди сключването на договора. При това положение обстоятелството, че интернет страницата, съдържаща тези условия, не се отваря автоматично при регистрацията в уебсайта и при конкретната покупка, не поставя под съмнение действителността на споразумението за предоставяне на компетентност.

40 Предвид изложените по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 23, параграф 2 от Регламент Брюксел I трябва да се тълкува в смисъл, че техниката на т.нар. „съгласие чрез кликване“ с общите условия на сключен по електронен път договор за покупко-продажба като този по главното производство, които съдържат споразумение за

предоставяне на компетентност, представлява общуване по електронен път, осигуряващо траен запис на това споразумение, по смисъла на тази разпоредба, когато прави възможно запаметяването и разпечатването на текста на общите условия преди сключването на договора.

По съдебните разноски

41 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Член 23, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че техниката на т.нар. „съгласие чрез кликване“ с общите условия на сключен по електронен път договор за покупко-продажба като този по главното производство, които съдържат споразумение за предоставяне на компетентност, представлява общуване по електронен път, осигуряващо траен запис на това споразумение, по смисъла на тази разпоредба, когато прави възможно запаметяването и разпечатването на текста на общите условия преди сключването на договора.

Подписи